

Počátek úpadku Římské republiky

Aleš Mučka

Republika už nemá dostatek sil

- Válka s Kimbry (113 – 101 př. n. l.)
- Spojenecká válka (91 – 88 př. n. l.)
- První válka s Mithridatem (89 – 84 př. n. l.)
- Sullova 1. občanská válka (88 – 87 př. n. l.)
- Druhá válka s Mithridatem (83 – 81 př. n. l.)
- Sertoriova válka (80 – 72 př. n. l.)
- Sullova 2. občanská válka (83 – 82 př. n. l.)
- Třetí válka s Mithridatem (74 – 63 př. n. l.)
- Spartakovo povstání (73 – 71 př. n. l.)

Válka s Kimbry (113 – 101 př. n. l.)

Barbaři ze severu

- Jednalo se o kmenový svaz Ambronů, Kimbrů, Teutonů a Tigurinů
- Zhruba 300 000 – 500 000 lidí, včetně žen, dětí a starců se vydalo na konci 2. století př. n. l. z Jutského poloostrova směrem na jih, kde hledali půdu pro osídlení
- V roce 113 př. n. l. dorazili do Norica (dnešní Rakousko), což byla pohraniční oblast silně závislá na Římské republice

Konzul Carbo chce svůj triumf

- Řím poslal do Norica armádu (asi 30 000 mužů) – velel jí konzul Gnaeus Papirius Carbo
- Barbarští králové Boiorix a Teutobod požadovali jen půdu pro svůj lid
- Jednání dopadla úspěšně, ale konzul chtěl získat slávu na bitevním poli
- Došlo k bitvě u Noreie, kterou přežilo jen 6 000 legionářů, díky prudké bouři – Carbo spáchal sebevraždu

Kimbrové v Galii

- Po svém vítězství pokračovali barbaři do tzv. Zaalpské Galie, kde roku 107 př. n. l. zničili další římskou armádu v bitvě u Burdigaly
- V té době potlačovali Římané povstání Galů v Tolose, a proto se Kimbrům postavili do cesty u Aurasia
- Díky sporům mezi římským velitelem zde utrpěli Římané 6. října 105 př. n. l. katastrofální porážku – přes 80 000 padlých

Gaius Marius a jeho reforma armády

- Římané povolali z Afriky Gaia Maria, který zde válčil s králem Jugurthou
- Marius ale potřeboval novou armádu, a proto provedl reorganizaci – zavedl kohortu a orly
- Do legií mohli vstoupit i nemajetní bezzemci, kteří dostávali žold a státem placenou výzbroj a výstroj, a jako veteráni dostávali půdu
- Rovněž byla omezena logistika – každý voják si nesl svůj proviant (*muli Mariani*)

Profesionální armáda – konec republiky

- Placení žoldníci byli loajální především ke svému veliteli, který jim vyplácel žold a sliboval půdu po skončení služby
- Armáda už nebyla bezmezně věrná senátu a své vlasti
- Ambiciózní mladí vojenští velitelé si kupovali věrnost svých legií a používali je k prosazování svých politických cílů

Marius je muž na svém místě

- Gaius Marius byl několikrát po sobě zvolen konzulem, což bylo protiústavní
- Se svou novou armádou porazil nejdříve roku 102 př. n. l. Ambrony a Teutony v bitvě u Aquae Sextiae
- Roku 101 př. n. l. rozdrtil také Kimbry v bitvě u Vercellae, čímž ukončil válku
- Roku 100 př. n. l. byl znovu zvolen konzulem

Vliv Války s Kimbry na Římskou republiku

- Boje s barbary odhalily vnitřní politickou a vojenskou slabost republiky
- Vytvoření profesionální žoldnéřské armády umožnilo vojenským velitelům prosazovat silou jejich politické a mocenské cíle
- Opakovaný konzulát Gaia Maria rovněž odhalil potřebu silného vůdce (císaře)
- Republikánské zřízení Říma začalo být neudržitelné

Spojenecká válka (91 – 88 př. n. l.)

Obyvatelé Apeninského poloostrova chtějí římské občanství

- Kmeny na Apeninské poloostrově sice bojovaly v Římské armádě, ale nebyli všichni plnoprávními občany Říma
- O zlepšení jejich politického postavení se zasazoval i tribun lidu Marcus Livius Drusus, který byl roku 91 př. n. l. zavražděn, pravděpodobně pro svou politiku
- Nespokojení obyvatelé Apeninského poloostrova potom povstali proti Římanům

Spojenci dosáhli svého

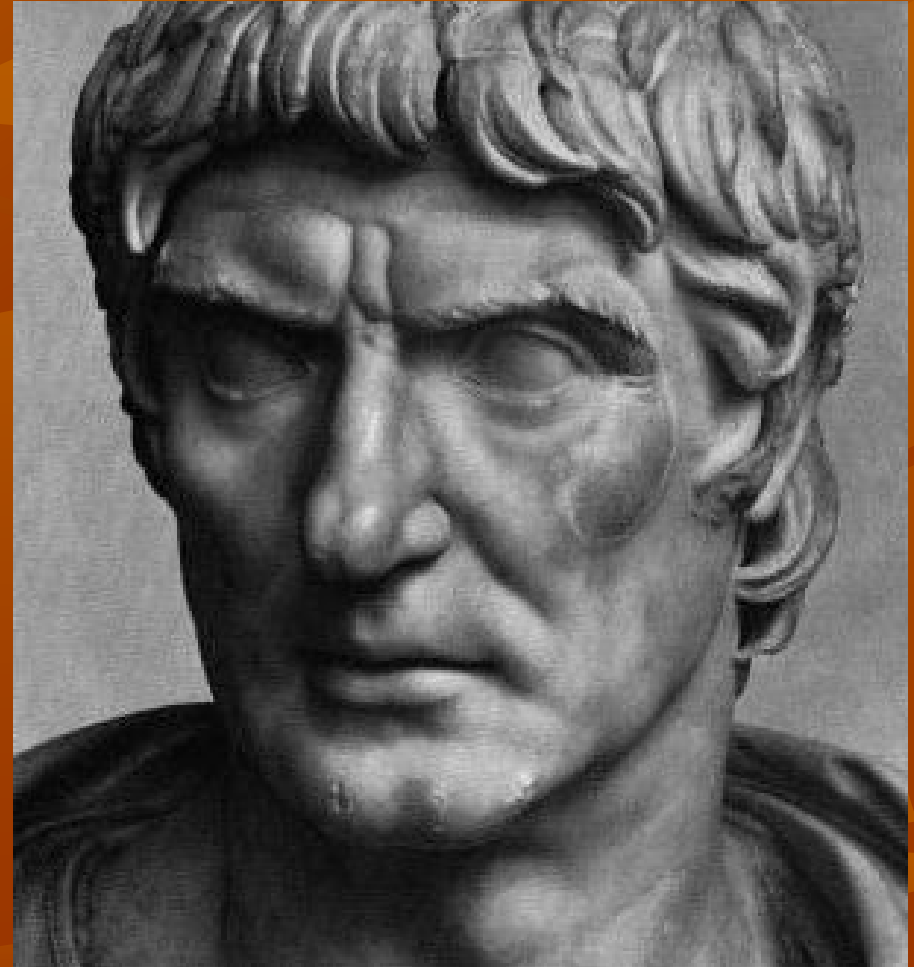
- Po třech letech krvavých bojů jsou bývalí římscí spojenci poraženi
- Sulla při svém tažení proti Samnitům naprosto zpustošil celé jejich území a vytvořil si ze svých legií veteránů svou soukromou armádu
- Byly vydány dva zákony (*Lex Julia* a *Lex Plautia Papiria*), které umožnily všem mužům ze spojeneckých kmenů dostat římské občanství, pokud o něj požádali

Sullovy občanské války (88 – 87 př. n. l. a 83 – 82 př. n. l.)

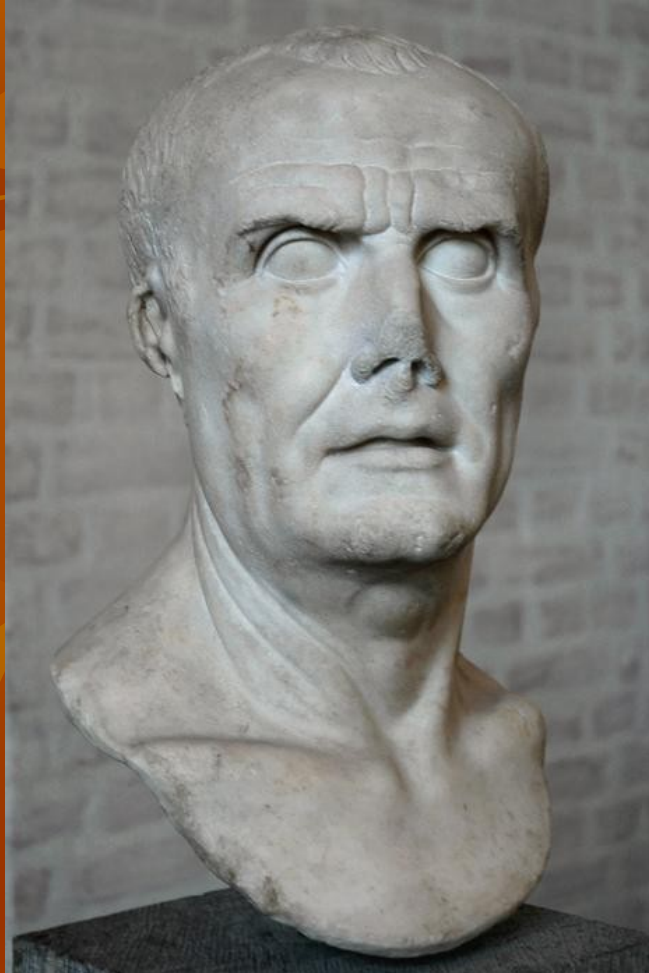

Lucius Cornelius Sulla

- *138/134 př. n. l. - +78 př. n. l.
- Brutální vojevůdce a politik
- Zástupce konzervativních politických proudů, starobylých rodů a římské nobility (tj. optimát)

Gaius Marius

- *asi 157 př. n. l. – 13. ledna 86 př. n. l.
- Hrdina prostého římského lidu
- Úspěšný vojevůdce a sedminásobný konzul
- Zástupce lidových mas (tj. populárů)

Kdo bude velet trestné výpravě?

- Pontský král Mithridatés VI. využil zaneprázdnění Římanů během Spojenecké války a napadl na přelomu let 89/88 př. n. l. jejich provincii Asii, kde nechal povraždit 80 000 Římanů a jejich spojenců
- Římská armáda se téhož roku chystala na trestnou výpravu a senát jmenoval vrchním velitelem Sullu
- Shromáždění plebejů ale jmenovalo Maria

Válka pro jinou válku

- Tento politický spor přerostl rychle v pouliční násilí a Sulla musel uprchnout z Říma ke své armádě z doby Spojenecké války utábořené u města Nola
- Nechal ukamenovat dva vojenské tribuny vyslané Mariem a vytáhl se svými šesti legiemi na Řím (jako první doložený Říman)
- Marius mohl město bránit jen s armádou gladiátorů, a proto uprchl do Afriky

Sulla spěchá na východ

- Po obsazení Říma byli zvoleni dva noví konzulové – Gnaeus Octavianus (podporovatel Sully a optimátů) a Lucius Cornelius Cinna (přívrženec Gaia Maria a populárů)
- Sulla se potom vypravil se svými legiemi na tažení proti Mithridatovi
- Jeho nepřítomnosti využil Marius a Cinna, obsadili se svými vojáky město a rozpoutali teror – Marius po několika týdnech zemřel

Sulla se vrací a nic neodpouští

- V roce 83 př. n. l. se Sulla a jeho věrní vrátili na Apeninský poloostrov a táhli na Řím
- Populárové ale shromáždili silnou armádu a chtěli Sullu zastavit
- K optimátům se připojili mimo jiné také Marcus Licinius Crassus a Gnaeus Pompeius
- Dne 1. listopadu 82 př. n. l. vstoupil Sulla se svou armádou do Říma a o rok později byl zlomen poslední odpor populárů

Sulla jako neomezený diktátor

- Po svém vítězství se Sulla stal neomezeným diktátorem v celé Římské republice a zahájil vládu teroru pomocí proskribcí
- Jeho političtí oponenti byli zbaveni majetku i života, zatímco jeho příznivci rychle zbohatli a začali budovat své politické kariéry
- Roku 80 př. n. l. Sulla náhle rezignoval na všechny své úřady, a obnovil demokracii
- Zemřel v ústraní v roce 78 př. n. l.

Hodnocení Sully a jeho občanských válek

- Sulla byl brutální vojenský tyran, který dokázal, jak Mariovy reformy přetvořily Římskou armádu v účinný mocenský nástroj jednotlivých velitelů
- Rovněž dokázal, že Řím potřeboval do čela své exekutivy silnou a schopnou osobnost
- Římští politici se ale nepoučili z jeho teroru a udržovali stále stejný kurz politiky, která v krátké době vedla k vytvoření císařství

Války s Mithridatem

Mithridatovi jedna válka nestačila

- 1. válka s Mithridatem (89/88 – 85/84 př. n. l.)
- 2. válka s Mithridatem (83 – 81 př. n. l.)
- 3. válka s Mithridatem (74/73 – 63 př. n. l.)

První válka s Mithridatem (89/88 – 85/84 př. n. l.)

Mithridatés VI. Pontský zvaný též Veliký

- *135/132 př. n. l. - +63 př. n. l.
- Vládl v letech 120 – 63 př. n. l.
- Panovník Pontského království se snažil rozšířit své území na úkor svých sousedů včetně římské provincie Asie

Tigranés II. Veliký

- *140 - +55 př. n. l.
- Vládl v letech 95 – 55 př. n. l.
- Jako arménský král vojensky podporoval svého tchána Mithridatése VI. při jeho dobytvačných výpravách

Pontská armáda postupuje jako nůž máslem

- Roku 88 př. n. l. obsadili pontští vojáci po vítězné bitvě u řeky Amnias Bithýnií
- V témže roce porazili armádu římského správce provincie Asie Maniuse Aquiliuse
- Pak postupovali bez vážného odporu na Balkánský poloostrov, kde je místní obyvatelé vítali jako osvoboditele z římské nadvlády

Sulla zasahuje

- Roku 87 př. n. l. se na Balkánském poloostrově vylodil Sulla se svými legiemi a bez odporu došel až k Athénám, kde obklíčil Pontskou armádu, která ale utekla po moři
- Sulla následně Pontské velitele porazil v tzv. druhé bitvě u Chairóneie (86 př. n. l.) a v bitvě u Orchomenusu (85 př. n. l.)
- Poté na přelomu let 85 a 84 př. n. l. rychle uzavřel mírovou smlouvu a vrátil se do Říma

Jeden místodržitel touží po slávě

- Roku 83 př. n. l. se místodržitel v provincii Asie rozhodl získat vojenskou slávu soukromým tažením proti Pontskému králi
- Roku 82 př. n. l. byli jeho legie poraženy v bitvě u Halysu
- Římané se potom stáhli a obnovili předchozí příměří

Třetí válka s Mithridatem (74 – 63 př. n. l.)

Dědický spor

- Nikomedes IV., král Bithýnie, jako bezdětný odkázal svou říši Římské republice
- Příležitosti se ale potřetí a naposledy chopil pontský král Mithridatés VI. a obsadil toto království
- Spoléhal především na zaneprázdněnost Římské armády válkou na Pyrenejském poloostrově (Sertoriova válka)

Lucullus postupuje jen kupředu!

- Když začala Pontská armáda opět ohrožovat provincii Asii, chopil se velení římských legií roku 73 př. n. l. Lucius Licinius Lucullus
- Do konce roku 69 př. n. l. se mu podařilo nejen dobýt celé Pontské království ale i Tigranocertu, sídelní město arménského krále Tigranése II. Velikého – Mithridatova zetě a věrného spojence

Mithridatés se nevzdává

- Roku 67 př. n. l. pokládali Římané válku za vyhranou, a proto stáhli většinu svých legií do Mezopotámie
- Mithridatés VI. okamžitě sestavil novou armádu a ještě tentýž rok porazil dvě římské legie v bitvě u Zely
- Na bojiště byl proto vyslán Gnaeus Pompeius, který roku 66 př. n. l. zvítězil v bitvě u řeky Lycus, po které král spáchal sebevraždu

Hodnocení válek s Mithridatem

Války, které rozložily Řím zevnitř

- Pontský král Mithridatés VI. se pokusil využít oslabení Římské republiky a rozšířit svá území
- Spory o vrchní velení v těchto válkách umožnily několika ambiciózním velitelům použít k prosazení svých politických záměrů sílu nebo uplácení
- Všechny tři konflikty nepřipravily Římskou republiku o území, ale nenapravitelně poškodily její vnitřní stabilitu

Spartakovo povstání (73 – 71 př. n. l.)

Spartakus nebyl první povstalec

- První válka s otroky (135 – 132 př. n. l.)
- Druhá válka s otroky (104 – 100 př. n. l.)
- Třetí válka s otroky (Spartakovo povstání) (73 – 71 př. n. l.)

Dvě zapomenutá povstání otroků

- **První válka s otroky** – 70 000 až 200 000 otroků pod vedením Eunuse a Cleona se zmocnilo na více jak 2 roky ostrova Sicíle, než byli poraženi a pobiti Římskou armádou
- **Druhá válka s otroky** – další povstání otroků a cizinců na Sicílii vedené Salviusem a Athenionem, které bylo po čtyřech letech opět úspěšně potlačeno

Na Spartakovo povstání se nezapomíná

Kdo to byl Spartakus?

- *po roce 120 př. n. l. - +71 př. n. l.?
- Sloužil v Římské armádě
- Není jisté, zda pocházel z Thrákie
- Roku 73 př. n. l. se ocitl v gladiátorské škole Ludu u Capui

Pryč z arény!

- Roku 73 př. n. l. se v Ludu vzbouřilo 70 – 200 gladiátorů, pobilo své pány a uteklo na horu Vesuv, kde je oblehlo vojsko praetora Gaia Claudia Glabera (1 500 – 4 000 mužů)
- Otroci si spletli provazy z vinné révy a během nočního přepadu pobili skoro všechny Římany
- Po několika dalších vítězstvích nad Římskou armádou se odpojila skupina vedená Crixem

Tohle už je válka!

- Vyděšený římský senát poslal proti otrokům oba své konzuly – Lucius Gellius Publicola a Gnaeus Cornelius Lentulus Caudianus
- Gelliiovým legiím se podařilo zničit Crixovu skupinu otroků poblíž hory Garganus
- Ale v dalším střetnutí se Spartakem byli oba konzulové drtivě poraženi
- Poté z dodnes neznámých důvodů už otroci nepokračovali na sever do Galie ale na jih

Účel světí prostředky

- Velení tažení proti Spartakovi se poté ujal Marcus Licinius Crassus
- Dostal osm legií, které podrobil brutálnímu výcviku včetně decimace
- Po dohodě s piráty z Kilíkie odešli otroci do Kalábrie, kde byli obklíčeni Římskou armádou
- Z obklíčení sice unikli, ale nakonec byli roku 71 př. n. l. poraženi v bitvě u řeky Silarus

Dopad povstání na Řím

- Spartakus se pokoušel odvést všechny osvobozené otroky z území Římské republiky, ale nakonec neuspěl (6 000 ukřižovaných)
- Jeho tělo nebylo nikdy Římany nalezeno
- Svým povstáním otroků jen umožnil mocenský vzestup několika významných mužů (Caesar, Crassus, Pompeius aj.), čímž jen urychlil pozvolný přerod republiky na císařství

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy